

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
 เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔
 ของวิเศษอยู่กับธรรม

เวลานั่งภาวนาธรรมตาๆ ซึ่งเป็นเวลาปล่อยงานข้างนอก คือความคิดปรุงต่างๆ ซึ่งเกี่ยวกับสิ่งสัมผัสสัมผัสภายนอกแล้ว มาอยู่โดยลำพังจิต เฉพาะอย่างยิ่งจิตกับกาย อยู่ด้วยกัน ซึ่งแต่ก่อนก็ไม่เคยเป็น เราเองก็ไม่เคยคาดคิดว่าความจริงอย่างนี้จะเป็นขึ้นมาได้ เวลานั่งเหมือนนั่งท่าภาวนา คือระงับอารมณ์ความคิดปรุงกับสิ่งที่เกี่ยวกับภายนอก เหลือแต่ความรู้โดยหลักธรรมชาติของตนแล้วก็ดูร่างกาย

ความรู้ที่กำลังดูกายของตัวนั้น ทำให้รู้อย่างชัดเจนว่า กายอันนี้กับวัตถุต่างๆ ที่มีอยู่ภายนอกกายนั้น ไม่มีอะไรผิดแปลกกันเลย กายอันนี้จึงเป็นเหมือนวัตถุอันหนึ่งเช่นเดียวกับวัตถุภายนอก เหมือนไม่ใช่กายของตัวเอง มันเป็นเหมือนวัตถุชิ้นหนึ่งเหมือนวัตถุภายนอกนั้นแล จากนั้นไปจิตก็ไม่เกี่ยวกับกายเลย อย่างนี้มันก็เหมือนกายไม่มี แต่ความรู้มันยังกระจายออกไปเหมือนกับว่าในโลกนี้ไม่มีวัตถุอะไรเลย เป็นความว่างเปล่าไปหมด ไม่มีอะไรปรากฏในความรู้สึกแม้ชนิดหนึ่ง

แต่ก็มีอีกแง่หนึ่งว่า ความรู้นี้ครอบโลกธาตุ ทั้งนี้เพราะความรู้นั้นแสดงตัวอย่างอิสระเต็มที่ ไม่มีสมมุติใดๆ มาผ่านมาเกี่ยวข้องในขณะนั้น โลกจึงเหมือนไม่มีเลย ทำให้จึงว่าจิตครอบโลกธาตุ เพราะความรู้นี้เด่นดวงอยู่แต่ผู้เดียว แต่มิใช่เด่นดวงแบบจิตอวิชชาดังที่เคยเด่นในใจมาแล้ว ฉะนั้นความเด่นดวงนี้จึงขอเรียกว่าตามภาษาป่าว่า เต็มนอกสมมุติ เต็มอิสระตามธรรมชาติของตน สิ่งเหล่านั้นจึงไม่ปรากฏ แม้มีอยู่ก็ไม่ปรากฏในความรู้สึก มีแต่ความรู้สึกปรากฏกับตัวเองโดยเฉพาะ มันจึงเป็นเหมือนครอบโลกธาตุไป ถ้าแยกออกไปว่าครอบโลกธาตุ ถ้าไม่แยกก็เหมือนไม่มีอะไรเลย เป็นหลักธรรมชาติของจิตประเภทนี้

พอส่งเข้ามาสู่ร่างกายมันก็กระจายไปหมดเสีย ร่างกายก็เหมือนไม่มี ถ้าแยกเข้ามาเป็นส่วนสมมุติว่าร่างกายมี ร่างกายมันก็เป็นเหมือนท่อนไม้ท่อนหนึ่งเท่านั้น จึงเหมือนมันไม่ใช่อะไร ไม่มีอะไรกับเรา มันเหมือนกับวัตถุอันหนึ่งที่อยู่นอกกายเราไป อันนี้ก็เหมือนกับวัตถุอันหนึ่ง คือมันอยู่นอกใจ ถ้าพูดง่ายๆ ก็ว่าอย่างนี้เสียดีกว่า นี่คือเป็นหลักปัจจุบัน เป็นหลักธรรมชาติของจิตที่เป็นอยู่ตามลำพังตัวเองโดยไม่ต้องเสกสรรปั้นย่อใดๆ เราพิจารณาและพูดตามความจริงของจิต

ถ้าจิตได้แยกตัวออกจากทุกสิ่งทุกอย่างเสียก็เป็นดังที่วานี้ เมื่อจิตยังมีกิเลสก็แยกกันออกด้วยความพากเพียรโดยวิธีต่างๆ จนกระทั่งกิเลสไม่มีเหลือเลย ส่วนกายยังมีเหลือ ความยึดมั่นถือมั่นในกายที่เคยเป็นมาก็สิ้นไป กายซึ่งเป็นของมีอยู่ก็มีอยู่ตามหลักธรรมชาติของตน แต่จิตก็เป็นอันหนึ่งของตัวเอง คือสิ่งนั้นๆ มีอยู่แต่มันแยกกันโดยหลักธรรมชาติ นี่จึงว่าเมื่อกิเลสสิ้นไปโดยสิ้นเชิงแล้ว มันไม่มีจริง ๆ ภายในจิตที่เคยเป็นคลังกิเลสทุกประเภทมาตั้งเดิม

จะดูจำพวก เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เหล่านี้ก็ไม่ใช่กิเลส มันเป็นเพียงอาการของชั้นแต่ละชั้นๆ เมื่อยังมีกิเลสและกิเลสบังการ สิ่งเหล่านี้จึงจะเป็นเครื่องมือของกิเลสแต่ละอย่างๆ ไปได้ ถ้าไม่มีกิเลสตัวใดบังการออกมา ชั้นแต่ละชั้นก็ก็เป็นอาการอันหนึ่งๆ อยู่เท่านั้น ที่เรียกว่าชั้นๆ เป็นอย่างนั้นเอง กายแม้ไม่ยึดถือกายก็มีอยู่ แต่กิเลสไม่มีจึงไม่มีอะไรพาให้ยึดถือ นั่น มันผิดกันตรงนี้ มันไม่มีอะไรจะให้ยึด นี่เรียกว่าพูดสุดขีดของจิตของธรรมของกิเลส สามอย่างนี้ที่เคยเกี่ยวข้อพัวพันกันมา เฉพาะอย่างยิ่งกิเลสกับจิตเป็นสิ่งที่ฝังจมลึกภายในใจจนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่อาจรู้ได้เลยว่าจิตเป็นอย่างไร กิเลสเป็นอย่างไร เพราะเป็นอันเดียวกันด้วยความกลมกลืน

จิตที่เป็นอันเดียวกันกับกิเลสนี้ กิเลสจึงมีอำนาจที่จะแสดงออกทุกแง่ทุกมุม ก่อนธรรมจะแสดงออกมาทุกขณะ ด้วยเหตุนี้ท่านผู้มีความละเอียดกว่าพวกเรา หรือท่านผู้เรียนวิชาของธรรมของกิเลสจบสิ้นลงภายในจิตใจ อย่างสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว มองดูพวกเราซึ่งกำลังพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับกิเลส และถูกกิเลสกดหัวจนเงยหน้าอ้าปากไม่ได้ นั่น ท่านจึงเห็นได้ชัดๆ รู้ได้ชัดๆ ว่าอาการใดที่แสดงออกมา เพราะกิเลสตัวใดประเภทใดบังคับออกมา เพราะกิเลสเป็นผู้ออกหน้าควบคุมและออกหน้าด้วยกำลังของกิเลสตัวใด แต่ละอาการๆ ของกิเลสที่แสดงออกมาจากตัวของเรานั้นท่านรู้ทั้งสิ้น เพราะท่านเคยปราบมันให้สิ้นซากไปจากใจท่านมาแล้ว

ฉะนั้นเราผู้โง่เขลาหลงเงาของกิเลส การประพฤติปฏิบัติต่อตัวเองเพื่อชำระกิเลส จึงมักมีกิเลสแทรกอยู่ในอิริยาบถและความเพียรแทบทุกประโยคโดยที่เราไม่รู้เลย แม้ที่สุดกำลังนั่งสมาธิ เดินจงกรมภาวนา คือทำความเพียรอยู่ในท่าต่างๆ นั้นแลส่วนมากจึงมักเป็นท่าหรือกิริยาของกิเลสทำงานไปเสียทั้งหมด จะเป็นท่าของความเพียร ในขณะที่จิตแรกทำภาวนาเท่านั้น นอกจากนั้นก็มักมีแต่กิเลสทำงานของตัวเองอยู่ในที่นั้นสมาธิภาวนา ในที่เดินจงกรม ในที่ทำความพากเพียรท่าต่างๆ ไปเสียหมด และมีแต่เป็นเรื่องความเพียรของกิเลสพอกพูนตัวบนหัวใจเราถ่ายเดียว เพราะสติปัญญาไม่ทันมัน เบื้องต้นเป็นอย่างนี้กันแทบทั้งนั้นสำหรับนักภาวนาเรา

เราไม่ทราบเบื้องต้นแห่งความเพียรภาวนาของเราเป็นอย่างนี้ เมื่อมีผู้ทราบเรานั้นแหละเราจึงจะได้ฟังเรื่องของเราว่าเป็นอย่างนี้ขึ้นมาได้ ถ้าไม่มีผู้ทราบเลยก็ไม่มีผู้พูดอย่างนี้ขึ้นมาได้ จะนำอะไรมาพูดเพราะใจเหมือนกันหมด เมื่อแยกกิเลสออกมาและแยกกิเลสออกจากกันได้เล็กน้อย และแยกออกจากกันได้โดยสิ้นเชิงแล้ว ก็พูดกันได้เต็มปากและชัดเจน ไม่สะทกสะท้านหวั่นไหว

การประกอบความเพียรจึงต้องได้สอนเสมอเรื่องสติ สติเป็นสิ่งสำคัญเป็นอันดับแรกแห่งการประกอบความเพียร ปัญญาเป็นอันดับสอง ให้มีสติอยู่กับตัว ไม่ว่าจะภาวนาในธรรมแขนงใดบทยใด ไม่ว่าจะอยู่ในอิริยาบถใดหรือทำงานในที่อยู่ อย่างน้อยสติต้องมีคือรู้สึกตัว แม้จะไม่รู้อยู่กับธรรมบทยใดเหมือนกับเรากำลังภาวนาก็ตาม แต่ให้สติมีความสืบทอดอยู่กับความรู้ของตน เวลาภาวนาจิตก็สงบได้ง่ายถ้าเป็นฝ่ายสงบ ถ้าเป็นฝ่ายปัญญาพิจารณาอะไร สติซึ่งอยู่กับตัวอยู่แล้วก็เรียกได้ว่าได้ทันกับความต้องการทุกเวลา

เราจึงกล้าพูดเสมอถึงเรื่องสติ และพูดแล้วพูดเล่าเพราะเห็นคุณค่าของสติ เป็นสิ่งที่เด่นมากในวงความเพียร ไม่มีอะไรเกินกว่าสตินี้ไปได้เลย ในจิตที่ดวงอันถูกกิเลสหุ้มห่อจนมองหาจิตแท้ไม่เจอ ขยายออกมาทางกายก็หมดทั้งร่าง มันเป็นเรื่องของกิเลสหมดทั้งร่าง เพราะกิเลสจับจองไว้รอบตัวอยู่แล้ว กิริยาที่แสดงออก กิเลสจึงมีทางแสดงออกได้ก่อนธรรมเสมอเมื่อผู้ยังไม่มีสติปัญญารู้เท่าทันกับกิเลสประเภทต่างๆ ดังนั้นจึงต้องใช้ศีลรักษา ใช้ปัญญาพิจารณาโดยตลอดไม่เลือกกาลสถานที่

งานพอกพูนของกิเลสนั้นเป็นงานอัตโนมัติ ไม่ต้องมีใครบังคับก็เป็นไปเอง เพราะเคยชินกับใจของสัตว์โลกมานานแล้ว เคยใช้จิตใจของสัตว์โลกเป็นที่รองรับมาทุกแห่งทุกมุม ไม่มีใครที่จะซ้ำของยิ่งกว่ากิเลสเอาจิตของเราเป็นที่อยู่ที่อาศัย เป็นเครื่องมือหรือเป็นคนใช้ของมันพอกพูนตัวเอง กิเลสจึงมีความชำนาญมากในการบังคับบัญชาจิตใจให้เป็นไปในแง่ต่างๆ โดยที่ไม่ต้องตั้งใจมันก็เป็นไปได้ของมันเอง เพราะมันคล่องตัว มันเคยกับงานของมันมานาน เรื่องของกิเลสเป็นอัตโนมัติภายในใจของสัตว์โลกดังที่กล่าวมานี้แล แน่ใจว่าพูดไม่ผิด

ที่นี้เรื่องของธรรมซึ่งยังไม่มีในใจหรือมีน้อย จึงต้องได้ใช้ความตั้งอกตั้งใจอย่างจริงจังด้วยเจตนา เต็มสติกำลังของตนด้วยกันทุกคน จึงจะกำจัดหรือชะล้างกิเลสออกได้โดยลำดับ การภาวนากำหนดอานาปานสติ ลมหายใจเข้าออก สติเป็นเครื่องหยั่งอยู่กับองค์ภาวนานั้นไม่ให้จิตคิดปรุงออกไปได้ เราอย่าพากันเข้าใจว่าอารมณ์มาจากภายนอกเข้ามาทวนใจ ไม่มีอารมณ์ใดมาทวนใจ มีแต่ใจทวนตัวเอง กิเลสมันผลักดันออกมาให้คิด ผลักดันออกมาให้อาลัยเสียดาย ความคิดความปรุงต่างๆ เป็นเรื่องของกิเลสทั้ง

นั้น ที่จะมีจากสิ่งภายนอกก็คือสิ่งที่มาสัมผัส เช่น เสียง เป็นต้น เวลาเราภาวนาเสียงกระทบพับ ถ้าภายในนี้ไม่ปรุขขึ้นรับเสียงก็ไม่มี ความหมาย แต่อาศัยเสียงทำให้จิตกระเพื่อมขึ้นมา ถ้าไม่มีอะไรเข้าส่งเสริมมันก็ดับไปเอง ไม่เป็นเรื่องเป็นราวต่อไป

ใจตัวคนองนั้นแม้ไม่มีอะไรเข้ามาเกี่ยวข้องกับเลยมันก็เป็นของมันได้เอง มันผลักดันออกมาให้คิดให้ปรุขให้เสียตายเรื่องนั้นเรื่องนี้ เพราะกิเลสนั้นเป็นเจ้าของเรื่องเจ้าเรื่องอำนาจพาให้เป็น จงพากันทราบเอาไว้ ไม่มีสิ่งใดจะเกินกิเลสซึ่งเป็นเจ้าเรื่องไปได้ จอมเรื่องก็คือกิเลสนี้แล เพราะฉะนั้นจระมัตระวังเรื่องอันเป็นเรื่องของกิเลสล้วน ๆ จะพาให้แสดง ที่นักปฏิบัติเราทำใจให้สงบตามความต้องการไม่ได้ เพราะไม่ทราบว่าเรื่องนั้นคือเรื่องของกิเลส ความอยากคิดอยากปรุขเรื่องราวต่างๆ อดีตที่ล่วงมาแล้วก็ปีกเดือนระลึกได้เมื่อไร เพราะกิเลสพาให้ระลึก ไม่ใช่เราระลึกได้เอง กิเลสพาให้ระลึกพาให้ติดพันในเรื่องนั้นๆ ไม่มีจบมีสิ้น จึงหลงกลมายาของมันเรื่อยไปไม่มีวันเบื่อหน่าย อิมพอบ้างเลย ความเพียรก็หายไปหมดเพราะถูกอารมณ์เหล่านั้นเข้ามาเหยียบย่ำทำลาย นี่เราจะทราบได้ชัดเมื่อถึงขั้นควรจะทราบได้ชัด หรือทราบได้อย่างเต็มภูมิเมื่อถึงขั้นสติปัญญาเต็มภูมิ ไม่ต้องบอกจะทราบได้เองบรรดาเรื่องที่กล่าวมาทั้งหมด ขออย่าละความพากเพียรเพื่อทราบสิ่งเหล่านี้ก็แล้วกัน

เอาซิ ลงกิเลสได้สิ้นไปจากใจหมดแล้ว ความอยากคิดเรื่องนั้นอยากปรุขเรื่องนั้นดังที่เคยหิวเคยอยากไม่มี จึงทำให้รู้เรื่องของกิเลสได้อย่างชัดเจนว่า เรื่องของกิเลสทั้งหมดที่พาให้ปรุขต่างๆ พาให้เสียตายอารมณ์ พาให้เสียตายเรื่องนั้นเรื่องนี้ เรื่องโลกรื่องสงสาร เรื่องไกล่เรื่องไกล เรื่องอดีตอนาคต มันไม่มีสิ้นสุดเลย วันเวลาหนึ่งๆ มีแต่เรื่องของกิเลสมันพาวาดภาพหลอกแบบลมๆ แล้งๆ ทั้งเพไม่มีหลักมีเกณฑ์ แต่ผลมันไม่ลมๆ แล้งๆ นะซิ มันกอบโกยทุกซ์เข้ามาสู่หัวใจซึ่งเป็นสถานที่ทำงานของกิเลสนี้ให้เกิดความทุกข์ร้อนขุ่นมัวภายในจิตใจจนแทบเป็นแทบตายในบางครั้ง เป็นสิ่งที่น่าหลงลืมได้อย่างง่าย ๆ เมื่อไร

จิตที่ไม่มีกิเลส ไม่มีอะไรจะเสียตายอะไร เหลือแต่ความรู้ล้วนๆ ความรู้ไม่มีเรื่องแอบอิง ก็ทำให้ทราบชัดว่าเรื่องทั้งหมดเกิดมาจากกิเลสทั้งสิ้น เมื่อไม่มีอะไรผลักดันมันก็ไม่มีความหมาย ไม่มีเรื่องอยากให้ผลักดันออกมา ก็ประมวลลงได้ว่า อ้อ เรื่องทั้งหมดมันเกิดจากกิเลสซึ่งเป็นเจ้าเรื่องจอมเรื่อง เมื่อจอมก่อนนี้ถูกทำลายลงไปแล้ว ใจก็ไม่มีอะไรบงกช เหมือนบ้านร้างแต่มีคนอยู่ บ้านร้างคืออะไร คือกิเลสพังทลายไปหมด ตัวเป็นพิษเป็นภัยตัวฝากฝังตัวไล่ไม่จน ยึดนั้นยึดนี้ คว้านนั้นคว้านนี้ถูกทำลายลงไปหมดนั่นแล แต่คนยังมีอยู่ก็หมายถึงขั้นธัมกับความรู้ที่ไม่เป็นภัยต่อสิ่งใดและต่อตนเอง เป็นความรู้ที่บริสุทธิ์ล้วนๆ ยังมีอยู่ นี่แหละที่ว่าเหมือนบ้านร้างแต่มีคนอยู่ ขั้นธัมยังมีอยู่

ความรู้ันั้นยังมีอยู่ แต่ผู้ที่ก่อความยุ่งเหยิงวุ่นวายต่างๆ นานาทำให้ไม่สงบนั้น พังทลายไปหมดแล้ว จึงเป็นเหมือนกับบ้านร้าง

บ้านเรามันเต็มไปด้วยสุรยาเมา บ้านในชั้นนี้ ชั้นนี้ของกิเลสเป็นเครื่องมือของกิเลส มันจึงกลายเป็นเรื่องความมึนความเมา ความอับเฉาเศร้าใจทุกซี้ใจอยู่ตลอดเวลา ไม่มีมิติมีแจ่มมีสว่างอะไรบ้างเลย เมาอยู่ด้วยกิเลสค้นหาอสาระ ทำภวานาก็ไม่ลงถูกกิเลสหลุดลากไปต่อหน้าต่อตา เดินจงกรมอยู่ก็ไม่ชั่วก็วินาทีก็เปลวไปแล้ว นั่งสมาธิตั้งท่าตั้งทางกับองค์แห่งสมาธิของตนก็ไม่ได้ก็วินาที ไม่อยากพูดถึงเรื่องนาฬิกาหรือชั่วโมงเลย ใจถูกมันลากไปเสียแล้วๆ พอรู้ตัวที่ไหนได้มันอยู่บนเขียงและเป็นลาบไปแล้ว แผลมคมใหม่กิเลส ดูเอา ฟังเอาซิ

เพราะฉะนั้นในตัวของคนแต่ละคน กิริยาที่แสดงออกมันจึงบอกชัดอยู่ในตัวว่ามีกิเลสล้อมหน้าล้อมหลังทุกอิริยาบถ ความจริงกิเลสจะเหนือธรรมไปได้ยังไง เมื่อธรรมเหนือกิเลสมองกิเลสมันต้องรู้ชัด เห็นเรื่องของกิเลสได้อย่างชัดเจน ที่ธรรมไม่เหนือกิเลส นั่นสิ กิเลสจึงเหยียบย่ำทำลายธรรมลงไปในการทำต่างๆ ของความเพียรจนไม่มีเหลือ นี่ละที่ภวานาไม่ได้เหตุได้ผลไม่ได้เรื่องได้ราว หาความสงบร่มเย็นภายในตัวเองไม่ได้ก็เพราะเหตุดังกล่าวมานี้แล มันมีแต่กิเลสเข้าไปแทรกอยู่ในวงงานเสียหมด

เอาแต่ชื่อแต่นาม เอาแต่กิริยาแห่งการประกอบความเพียรมาอวดเจ้าของ ด้วยความสำคัญมั่นหมายว่า เราได้เดินจงกรมเท่านั้นชั่วโมงเท่านั้นชั่วโมง นั่งภวานาเท่านั้นชั่วโมงเท่านั้นนาที เอาแต่ลมๆ แล้งๆ มาหลอกตัวเองไปเป็นวันๆ โดยไม่คิดกระดากอายตัวเองหรือท่านผู้จริงจางบ้างเลย เมื่อเป็นเช่นนั้น ผลคือความสงบร่มเย็นของใจจะเกิดได้อย่างไร ถ้าปฏิบัติตามที่ได้อีกกล่าวมานี้ กิเลสตัวไหนจะต่อต้านหาญสู้ธรรมไปได้วะ ใจต้องสงบลงจนได้ แม้ใจจะคึกคะนองยิ่งกว่าม้าตัวแสนคะนองก็เถอะ จะไม่พันอำนาจของสติและอำนาจของปัญญาไปได้อย่างไร

ในเบื้องต้นที่จะให้จิตสงบต้องไม่พันวิสัยของสติตามควบคุม ต้องเห็นผล ไม่เห็นได้ยังไง ทางที่ถูกอยู่ตรงนี้ ทางแห่งความสงบอยู่ที่สติสืบทอด มีความเพียร มีความอดทนเป็นเครื่องสนับสนุนให้สติได้สืบทอดอยู่ด้วยความระมัดระวัง ใจต้องสงบต้องเย็นที่ภวานามากี่ปีก็เดือนไม่ได้เรื่องเพราะมีแต่เรื่องเหลวๆ จะเอาเรื่องความจริงคือสมาธิธรรมปัญญาธรรมมาจากไหน

นี่แหละที่เป็นห่วงหมู่เพื่อนมาก หมู่เพื่อนมาอยู่ด้วยก็ปีก็เดือนก็ได้เทศน์ให้ฟังจนหมดเปลือกหมดพุงแล้ว เวลานี้ไม่มีอะไรเหลือ แล้วผลเป็นยังไงสำหรับผู้มาประพฤติปฏิบัติ พอเป็นทุนเป็นรอนเป็นพื้นฐานของหัวใจตนได้บ้างหรือไม่ นี่น่าคิดอยู่มาก พวกกันเสียตายอะไรกับโลกสงสารอันนี้ เราเกิดมาในท่ามกลางโลกนี้อยู่แล้ว ความ

เป็นอยู่ของจิตก็คือเรื่องของโลกล้วน ๆ อยู่แล้ว ดีชั่วก็ควรจะเป็นผลกันมาโดยลำดับลำดา เพราะอยู่ด้วยกันคละเคล้ากันกับโลกมาเป็นเวลานาน เวลานี้จะปฏิบัติธรรม

รสของโลกเป็นขนาดไหนก็ได้เคยสัมผัสสัมพันธ์กันมาแล้ว โลกก็ทำอะไรเรื่องของโลกนะ รสของธรรมซึ่งเป็นเครื่องเทียบเคียงหรือเป็นคู่แข่งกันกับรสของโลกนั้น เรายังไม่เคยประสบพบเห็น แต่เราเชื่อต่ออรรถธรรม เชื่อครูบาอาจารย์จึงได้มาประกอบความพากเพียร ก็ควรจะเอาความเชื่อนี้หยั่งลงภายในหัวใจให้ลึก ๆ บ้าง ถ้ายังไม่ลึกมาก ก็หยั่งเพื่อสงบอารมณ์ลงบ้างเสียก่อน หยั่งลงไปด้วยสติ บังคับจิตใจด้วยสติเพื่อความสงบ มันจะสงบไม่ได้จริง ๆ เหมอ ใจจะคึกคะนองขนาดไหนก็เคยคึกคะนองมาแล้วตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งบัดนี้ มันเคยสงบตัวเองด้วยความอ่อนเพลียเองของมันมีไหม นี่ไม่เคยมี ถ้าไม่สงบตัวเองได้ด้วยอำนาจของธรรม ปราบปรามสิ่งที่พาให้คึกคะนองนั้นให้ราบลงไปเป็นลำดับลำดา จิตจะหาความสงบตัวโดยลำพังไม่ได้เลย ปักใจลงไปชินักปฏิบัติ

เพียงขั้นสงบยังเอาไม่ได้แล้วจะอย่างไร จะพูดอะไรถึงเรื่องขั้นปัญญาความเฉลียวฉลาดแหลมคมยิ่งกว่านี้ ซึ่งเป็นอันดับที่ออกไปจากความสงบ ใจหาความสงบไม่ได้ จะพิจารณาให้มีความแยกกายทางด้านปัญญาในแง่ต่างๆ ของธาตุของชั้นนี้เพื่อรู้แจ้งแทงทะลุในชั้นนั้น ๆ ไปได้อย่างไร เมื่อจิตก็กำลังฟุ้งซ่านรำคาญทิวโหยเต็มตัวอยู่ พาพิจารณาเรื่องอะไร สัญญาอารมณ์ก็จุดก็ลากไปเสีย ไม่เป็นปัญญาไม่เป็นอรรถเป็นธรรมขึ้นมาให้ชมได้บ้างเลย จึงต้องอาศัยการอบรมใจเพื่อความสงบได้เท่าที่ควร พอจิตมีความสงบตัวได้ จิตก็เริ่มอิมตัวขึ้นมาควรแก่การพิจารณาทางด้านปัญญาได้ ไม่ทิวโหยกับอารมณ์ดังที่เคยเป็นมา นี่หลักการปฏิบัติจิตเป็นอย่างนี้ไม่เป็นอย่างอื่น ขอให้เป็นที่สนใจสำหรับท่านผู้ปฏิบัติทั้งหลาย

เอาให้จริงให้จัง ของวิเศษอยู่กับธรรมแท้ ๆ ไม่ได้อยู่กับกิเลสต้นหาอาสวะประเภทใด ๆ พอที่จะหลงตามคล้อยตาม เคลิ้มหลับไหลไปตามมันอยู่ไม่หยุดหย่อน พออ่อนคลายกันบ้างมีอย่างเหมอ พิจารณาซิ เคยเกิดเคยตายมาก็กี่ปีกี่กาลปี จงประมวลกันลงในชาตินี้ นับแต่เกิดมาจนถึงบัดนี้เราเคยสัมผัสสัมพันธ์กับเรื่องเหล่านี้มาแล้ว เพราะคลุกเคล้ากันมาตั้งแต่วันเกิด นอนจมกันมาอยู่แล้ว ไม่พอเห็นโทษเห็นคุณของมันบ้างเหมอ เอาสิ่งที่เคยเป็นมามาเทียบกับธรรมะดูซิเป็นอย่างไร ควรจะมีแก้ไข พินิจพิจารณากันตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นจอมปราษฎ์ฉลาดแหลมคมได้บ้างไหม

ความเลิศก็คือพระพุทธเจ้า ธรรมพาให้พระองค์เลิศ กิเลสไม่ได้พาให้เลิศ ทำไมจึงต้องคว่ำเอากิเลสมาพัดมาเหวี่ยงมาทำลายธรรมทั้ง ๆ ที่ประกอบความพากเพียรอยู่

ได้ลงคอ มันนำพิจารณาเอามากนะ หากว่าไม่เอากิเลสเข้ามาเหยียบย่ำทำลายธรรมใน ขณะที่ประกอบความเพียรอยู่แล้วทำไมจิตจะหาความสงบไม่ได้ เพราะเราทำเพื่อความสงบแท้ๆ และเราทำเพื่อปัญญาความเฉลียวฉลาดแหลมคม เพื่อความรู้แจ้งแทงทะลุ ตามความจริงทั้งหลายแท้ๆ ซึ่งเวลานี้กิเลสตัวจอมปลอมมันไปฝังของปลอมหลอกลวงไว้เต็มธาตุเต็มขั้นเต็มอายตนะเต็มใจ จะถอนมันออกมาจากนี้เพื่อเห็นความจริงและลบล้างความปลอมนั้น

ในเบื้องต้นแม้จะรู้เพียงเล็กน้อยก็พอเป็นเครื่องทดสอบ พอเป็นคู่แข่งกัน พอเป็นเครื่องเปรียบเทียบกันก็ยังมีดี พอมีกำลังใจต่อสู้ ไม่เสียลดตายนักปฏิบัติไปเสียทีเดียว นี่ไม่มีอะไรเป็นเครื่องเปรียบเทียบกัน ไม่มีอะไรพอเป็นคู่แข่งกันเลยเราจะหวังผลจากอะไร เมื่อมีแต่ลมๆ แล้งๆ ไม่มีน้ำมีเนื้อติดอยู่บ้างเลยอย่างนี้ ถ้าว่าความสงบก็มีแต่ความฟุ้งซ่านออกหน้าออกตาเสีย ว่าความฉลาดทางด้านปัญญาก็มีแต่ความโง่อกว้างออกตาเสียซึ่งเป็นเรื่องของกิเลสทั้งหมด แล้วเราจะหวังเอาอะไรมาเป็นสารคุณภายในใจเล่า นี่มันนำคิดอยู่มากนะ ผมก็อดพูดไม่ได้ เพราะสอนหมู่เพื่อนมาเป็นเวลานานทำไมจิตใจถ้าได้เต็มรสแห่งธรรมคือปรากฏผลยับๆ แยะๆ ขึ้นมาทางภาคปฏิบัติบ้างซึ่งเป็นสมบัติของตน มันจะอดพูดต่อครูอาจารย์และเพื่อนฝูงได้หรือ ผู้ปฏิบัติถ้ารู้เห็นผลจากการปฏิบัติของตนมากนัก ต้องพูดได้เต็มปากด้วยความอาญา เราเคยเป็นมาแล้วนี่ อยู่กับท่านอาจารย์มันก็เป็น

เวลาช่างไม่ได้เรื่องได้ราวอะไรทางสมณะและวิปัสสนา เวลาขึ้นไปหาท่านก็ไม่ทราบว่าจะพูดเรื่องอะไรกับท่าน มีแต่กลัวท่านจนตัวสั่น กลัวก็กลัวแบบไม่ได้เหตุได้ผล พอมันเข้าใจรู้เห็นสมมติปัญญาจากจิตตภาวนามากน้อยเท่านั้น มันเกิดความกล้าหาญชาญชัยขึ้นมาตามกำลังความรู้ความเข้าใจ ตามภูมิจิตภูมิธรรมของตนในเวลานั้น และพูดกับท่านได้อย่างเต็มปากเลย ความกลัวท่านหายไปหมด มีแต่ความอยากพูดถ่ายเดียว เพราะมันถึงใจเจ้าของจากการทำของเจ้าของเอง ทั้งเหตุที่ทาลงไปก็ถึงใจผลที่ปรากฏขึ้นมาก็ถึงใจตามภูมิจิตภูมิธรรมของตัวเอง มันจึงพูดออกมาได้อย่างไม่สะทกสะท้านพูดเปรี๊ยะๆ กับท่าน นี่ก็ได้เคยพูดให้หมู่เพื่อนฟังแล้ว

ถ้ามันเป็นมันรู้เห็นอยู่ภายในจิตจริง ๆ ทำไมจะพูดไม่ได้ ต้องพูดได้ มันอยากพูดยิ่งกว่าอะไร ใจมันขยับตัวพับๆ ด้วยความกล้าหาญ เหมือนนักมวยคั้นมืออยากชกอยากต่อยนั้นแล ยิ่งเห็นครูบาอาจารย์ผู้ที่ตนเคารพเลื่อมใสเป็นที่ฝากเป็นฝากตายด้วยแล้ว ทำไมจะไม่อยากพูดกับท่าน เพราะครูบาอาจารย์ท่านเป็นที่ฝากเป็นฝากตายของเราแท้ๆ ต้องอยากพูดและต้องพูดอย่างจุกจิกกับท่าน เพราะเราไม่ได้พูดเพื่อความโอ้อวด เราพูดด้วยความจริงและความภูมิใจของเรา ชัดซื่อตรงไหนให้ท่านบอกท่านแนะ

ท่านจะว่าหนักเบาขนาดไหนยอมรับทั้งนั้น ขึ้นชื่อว่าธรรมแล้วต้องยอมรับจากครูบาอาจารย์ นอกจากกิเลสมันจึงไม่ยอมอะไรกับผู้ใด มีแต่จะสู้จะทำลายโดยถ่ายเดียว นี่หมายถึงความรู้ภายในใจของผู้ปฏิบัติ ถ้ารู้ขึ้นมาในใจแล้วต้องเป็นอย่างนี้ด้วยกัน

เพียงขั้นสมาธิมันก็พูดได้ ยิ่งขั้นปัญญาสูงขึ้นไปโดยลำดับด้วยแล้วจะพูดไม่ได้ยังไง คิดดูเวลาท่านกำลังเจ็บป่วยหนัก ๆ ใครเข้าไปหาท่านได้เมื่อไร เรายังกล้าหาญเข้าหาท่านได้สบาย มันหากมีเรื่องจะพาให้เข้าหาท่าน ท่านนอนอยู่สบายเฉียบ ๆ ตอนบ่าย ๆ จิตของเรามันกำลังหมุนตัว ๆ ไม่มีเวลาว่างงานทั้งวันทั้งคืน บางคืนนอนไม่หลับเลย เพราะปัญหากับสติปัญญายังยุติกันไม่ได้ ภูมิจิตภูมิธรรมขั้นนี้ปัญหาต่างๆ จะไม่เกิดได้ยังไง มันต้องเกิด การต่อสู้กับกิเลสก็ต่อสู้กันทั้งวันทั้งคืนจะไม่ให้มีปัญหาได้ยังไง ก็กิเลสทั้งมวลมันเป็นตัวปัญหานี้ ธรรมจะพาดฟันกับกิเลสทำไมจะไม่มีปัญหาต่อกันขึ้นมา มันจึงได้เรื่องเหล่านั้นแหละขึ้นมาราบเรียนท่าน จะเป็นเรื่องข้องใจก็กราบเรียนท่าน เป็นเรื่องความรู้ความเห็นเป็นที่แน่ใจแล้วก็กราบเรียนท่าน ให้ท่านเสริมต่อให้

ถ้าเราผิดตรงไหน ท่านก็แนะนำท่านก็บอก ที่ถูกตรงไหนแล้วท่านก็รับและเสริมต่อให้ ใจมันก็ยังหนักมือลงไปเพราะแน่ใจว่าถูกต้องแล้ว เจ้าของก็แน่ใจอยู่แล้วด้วย ท่านผู้ผ่านไปแล้วผ่านไปแล้วเข้าใจรับรองให้ด้วยซ้ำลงไปอีก มันก็ยังเพิ่มกำลังขึ้นไป ผมเคยรบกวนท่านอยู่เสมอ เวลาท่านเพียบทางร่างกายเราก็เพียบทางด้านจิตใจ เพราะตอนนั้นเราเพียบจริง ๆ ทางจิตใจ จิตมันเข้าจุดรวมของมันนั่นแหละ มันจึงหมุนตัว ๆ ด้วยความเพียรและสติปัญญา ไม่มีเวลาขยับขยับผ่อนคลายบ้างเลย เจ้าตัวผู้เป็นเวทีระหว่างกิเลสกับสติปัญญาต่อสู้พืดเหวี่ยงกันจึงแย่มาก เกือบเวทีพัง คือเกือบตายก่อนสติปัญญาจะชนะกิเลส

นี่ทำไมอยู่ด้วยกันนานแสนนานได้เรื่องได้ราวอะไรบ้าง ภาวนาไม่ได้เรื่องได้ราวอย่าเข้าใจว่ามีความสบายนะ เพศเป็นแต่ชื่อว่าเป็นเพศที่สบายเฉย ๆ ที่ไม่ได้ทำอะไรทำนาทำสวนซื้อถูกขายแพงเหมือนโลกเขา ถือเป็นเรื่องสบายเพราะไม่ได้ทำอย่างเขา นั่นเป็นเรื่องร่างกายต่างหาก ใจมันมีงานอยู่ตลอดเวลาจะเอาความสบายมาจากไหน งานของใจเป็นงานที่กิเลสมันบังคับให้ทำจะเอาความสุขมาจากไหน ถ้าไม่ใช่งานที่ธรรมบังคับให้ทำ

กิเลสบังคับเรามันยังบังคับได้ เรานำธรรมมาปฏิบัติ นำธรรมมาบังคับต่อสู้กับกิเลสทำไมเราท้อถอย ท้อถอยไปทำไม จะหวังเอาชัยชนะอะไรจากความท้อถอยอ่อนแอแพ้กิเลสเล่า แต่ก่อนก็แพ้อยู่แล้วยังจะถอยเพื่อแพ้หาอะไรอีก มันเลยแพ้ไปแล้วนี้ไม่ใช่กิเลสจับใส่เปลโยนลงคลองไปแล้วหรือ ถ้ายังจะขึ้นถอยขึ้นแพ้มันอยู่อีก จงอย่าหวังกุสลา มาติกาจากกิเลส มันไม่มีให้เป็นแน่อย่าหวัง ๆ นอกจากจะสู้สุดเหวี่ยงเพื่อ

ความชนะถ่ายเดียวเท่านั้น ความแพ้กิลีสมันตีเมื่อไร ถ้าตีโลกนี้พิเศษกันหมดแล้วสงสัยอะไร อนิจจัง ทุกข์ อนตตา ครอบโลกธาตุดูอยู่แล้ว มันก็เหมือนกงจักรนั้นแล คำว่า อนิจจัง ทุกข์ อนตตา ไม่เหมือนกงจักรจะเหมือนอะไร เราสงสัยอะไรเวลานี้

ภาวนาให้จริงให้จริงจังนักปฏิบัติ ให้มันเห็นประจักษ์ ธรรมอยู่ที่ใจแท้ๆ เดียวนี้ กิลีสมันครอบอยู่ที่ใจ กิลีสแทนธรรม ธรรมหาที่แทรกไม่ได้เพราะกิลีสบีบบังคับกัดกันไว้ไม่ให้แทรก เพียงแต่ขั้นสงบก็แทรกไม่ได้ จะทำความเพียรมันก็บังคับไว้กลับให้เป็นความเพียรของกิลีสไปเสีย ไม่ใช่ความเพียรเพื่ออรรถเพื่อธรรมเพื่อฆ่ากิลีส แต่กลับเป็นความเพียรของกิลีสสังหารธรรมไปเสียอย่างนี้ เอา พวกกันพิจารณาดูให้ดีตามนี้ซิ เราบังคับเราเพื่อความดีสำหรับเราเองจะเป็นอะไรไป

ร่างกายนี้มันก็จะแตกอยู่แล้วไม่ว่าวันกี่เดือนกี่ปีนี้ เราหวังเอาอะไรจากกันมันก็เป็นร่างของมันอยู่เพียงแค่นี้ ถึงวาระของมันแล้วใครจะรั้งมันไว้ได้ ต้องพังลงด้วยกันทั้งนั้นแหละ แล้วอะไรที่เป็นสาระสำคัญนอกจากใจที่ไม่ต้องแตกต้องดับเหมือนสิ่งทั้งหลายเท่านั้นในตัวคน แต่สิ่งที่แทรกอยู่ที่ใจนั้นคือยาพิษนะซิ มันจะทำให้เกิดความเดือดร้อนต่อไปอีกถ้าไม่รีบถอนยาพิษเสียแต่บัดนี้ ฉะนั้นจงเอาธรรมขับไล่เข้าไป สมถธรรม วิปัสสนาธรรม สมาธิธรรม สติธรรม ปัญญาธรรม วิริยธรรม แทรกลงไปแผ่ลงไปขับไล่มันออกไป นี่แหละตัวภัย จงขับออกให้พ้นตัวพ้นใจจะหมดภัย ไม่ต้องทนทุกขุทรมานอยู่รำไปดังที่เคยเป็นมาและเป็นอยู่

การทำความเพียรต้องฝืนผู้ปฏิบัติ ต้องฝืนกิลีส ไม่ฝืนกิลีสจะฝืนอะไร สิ่งที่ทำให้ฝืนมีแต่กิลีสทั้งนั้น เพราะกิลีสมันฝืนธรรม กิลีสมันเป็นข้าศึกต่อธรรม กิลีสเต็มตัวเราทำไมจะไม่ฝืนธรรม เพราะจิตไปฝ่ายกิลีสอยู่แล้วโดยหลักธรรมชาติ ที่นี้เราฝืนกิลีสเพื่อคล้อยตามธรรมเพื่อปฏิบัติตามธรรม นำธรรมเข้ามาแก้กิลีสปราบกิลีสก็ต้องฝืนนะซิ เอ้า ถึงไหนถึงกัน ตายก็ให้ตายไปซิ ในโลกนี้มันเว้นได้เมื่อไรป่าช้าเต็มไปหมดเขาทุกข์เขาลำบากเพื่อกิจการงานอื่นๆ เขาก็ตาย เราทุกข์เขาลำบากเพื่อการถอดถอนกิลีสพาดฟันกิลีส จะตายก็ให้เห็นกับตัวเราเองดูซิ อะไรจะตายก่อนตายหลังก็ให้รู้กัน

สุดท้ายกิลีสนั้นแหละตาย ผู้ปฏิบัติธรรมไม่ตาย จงกล้าทำลงไปจนได้เห็นความสามารถของตัวเองบ้างซิผู้ปฏิบัติธรรมนะ นี้มองหาสาระสำคัญของตนอันเป็นที่ภูมิใจในความพากเพียรการต่อสู้ ตลอดผลแห่งการต่อสู้ไม่เจอบ้างเลยนี้ทำยังไง เราจะเอาอะไรเป็นที่อบอุ่นเย็นใจ อย่างน้อยก็ให้เห็นสาระสำคัญของเราในการต่อสู้กับกิลีสบ้างซิ จะสมนามว่าเป็นนักบวชนักปฏิบัติธรรมตามรอยพระบาทของศาสดาองค์เอก ด้วยการต่อสู้ ด้วยชัยชนะ

ภาคปฏิปทาเวลาเด็ดก็ต้องเด็ด เอาจริงเอาจัง เวลาู้เห็นธรรมก็เป็นแบบเดียวกันนั้นแหละ มีอย่างเด็ดอย่างขาดอย่างถึงใจเหมือนกันกับประโยคแห่งความเพียรนั้นแหละ ความอาจหาญนี่ละเป็นสารคุณเป็นหัวใจสำคัญในการต่อสู้ ว่าเราเคยชนะมาแล้วด้วยวิธีการเหล่านี้ และวิธีการนี้แหละที่จะต่อสู้ในกาลต่อไปเพราะเป็นพยานแล้วผลก็เป็นต้นทุน อย่าว่าแต่เหตุเป็นต้นทุนเป็นพยานเลย ต่อไปก็พอพิดพอเหวี่ยงกันไปและจงทราบ ความเหนียวแน่นไม่มีอะไรเหนียวแน่นยิ่งกว่ากิเลส ไม่มีอะไรจะเหนียวแน่นและแก้ยากถอดถอนยากยิ่งกว่ากิเลสภายในใจของสัตว์โลก ตัดไม่ขาดได้ง่ายๆ ดีไม่ดียื่นด้ามดาบให้มันตัดหัวของเราด้วยซ้ำ เพราะความฉลาดแหลมคมไม่ทันมัน แม้นักปฏิบัติธรรมก็เถอะ ฉะนั้นจงอย่าภูมิใจและหยิ่งว่าตัวเป็นพระปฏิบัติ เท่าที่สังเกตเรื่อยมาในวงแคบๆ นี้แล ไม่ต้องพูดอื่นไกลที่ไหนละ

มองไปที่ไหน ผู้ใด องค์ใด หลวงตาบัวตัวเก่งด้วย มันเห็นแต่กิเลสเหยียบหัวคนเหยียบหัวพระเหยียบหัวเถรกรรมฐานเต็มไปหมดโดยไม่เลือกกาลสถานที่ ไม่เห็นพระกรรมฐานเหยียบหัวกิเลสได้หมอบกราบกราบไหว้บ้างสักตัวสองตัวเลย ทั้งร้อยทั้งพันทั้งหมื่นทั้งแสนของกิเลสก็มีตั้งแต่ ต่างตัวต่างปิ่นกันขึ้นเหยียบหัวพระหัวเถรกรรมฐานอย่างเดียว น่าอัปอายขายหน้า กิเลสเป็นแสนๆ เหยียบหัวขนาดนั้นยังสนุกสนานอยู่แบบทงไม่รู้ร้อนได้หรือ ยืน เดิน นั่ง นอน บรรดาอิริยาบถต่างๆ แม้ขณะภาวนาก็ให้มันขึ้นมันเหยียบอยู่นั่นแล

เราก็เหยียบมันให้ตายสักตัวสองตัวบ้างเป็นไร อย่างน้อยก็เหยียบหัวหลานหลานของมันบ้างก็ยังไม่เสียลดตาย เมื่อยังไม่สามารถเหยียบตัวใหญ่ๆ ได้ก็เหยียบเหลนมันแหละให้เห็นบ้างซิ และเหยียบเหลนมันเหยียบหลานมันและเหยียบลูกมันเข้าไป พันหัวแม่มันลงไป พันหัวพ่อมันลงไป พันหัวปู่ย่าตายายของกิเลสให้ขาดสะบั้นลงไปให้เห็นเป็นไร ผลแห่งการพันกิเลสขาดสะบั้นลงไปจากจิตใจด้วยปัญญา นั้นจะแสดงตัวเป็นความแปลกประหลาดอัศจรรย์อย่างไรบ้าง จะได้รู้เห็นประจักษ์ใจของนักปฏิบัติ ที่กิเลสเหยียบหัวเรามาโดยลำดับนั้นมันอัศจรรย์ที่ตรงไหน เอามาเทียบกันบ้างซินักปฏิบัติ อยู่แบบเชื่อๆ ซ้ำๆ อ้าปากให้กิเลสเอาของดีภายในไปกินจนจะหมดอยู่แล้วอย่างไรกัน ไม่เสียตายบ้างหรือ โลกทั้งโลกเขารักสงวนและเสียดายกัน เราทำไมปล่อยให้กิเลสเอาไปกินแบบไม่สนใจอะไรกันอย่างนี้ สติมีจงตั้งขึ้น ปัญญามีจงพิจารณาอย่าอยู่แบบคนสิ้นท่า อยากรจะเอาตัวรอดพ้นไปได้จงชวนชวายนอนใจ จะหมดลมหายใจไปก่อน

เราเิ่งขนาดไหน แม้แต่เหลนๆ ของกิเลสก็ให้มันเหยียบหัวได้ไม่มีท่าทางอะไรเลย เหมือนเป็นของตายค่อมมันอยู่แล้ว หลานกิเลสเหลนกิเลสที่ไหนก็ขึ้นเหยียบเอาๆ

ลูกกิเลสโผล่ขึ้นมา ก็เหยียบเอาๆ ออย่าว่าแต่พ่อแม่ปู่ย่าตายายมันเหยียบมันซ้ำรดอยู่ทั้งวันทั้งคืนเลย แม่แต่ลูกๆ หลานๆ เหลนๆ มันก็ยังซ้ำรดเหยียรวดเราได้อย่างสบายไม่มีทำต่อสู้อัดขวางมันบ้างเลย เอ้า สู้มันซิ จะได้เหยียบลูกเหยียบหลานเหยียบเหลนมัน ฟันหัวลูกหลานเหลนถึงพ่อถึงแม่ โคตรแซ่ปู่ย่าตายายของมันให้แหลกแตกกระจายไปจากใจ และเผาศพมันด้วยไฟคือตปธรรมให้เรียบไปเป็นไรวะ

เอ้า เพียรลงที่นี้ ที่ใจดวงนี้ ดวงที่เคยเป็นห้องน้ำห้องส้วมให้กิเลสขับถ่ายตลอดมานี้ จะกลายเป็นจิตชนิดใดขึ้นมาในใจดวงนั้นจะรู้กับเราเอง เมื่อธรรมได้เข้าครองใจแล้ว เริ่มตั้งแต่ขั้นสมาธิธรรมขึ้นไปถึงปัญญาธรรมขั้นนั้นๆ ตลอดถึงวิมุตติธรรมเต็มหัวใจแล้ว อะไรที่นี้จะเลิศยิ่งกว่าใจดวงนี้ ก็รู้เห็นชัดเจนละซิ ใครมีอำนาจมาปิดกั้นได้เมื่อไร นอกจากกิเลสอย่างเดียวเท่านั้นปิดกั้น เมื่อถอดถอนกิเลสออกหมดแล้วก็รู้เอง เห็นเอง ไม่ถามใครให้โง่เพราะเคยโง่มาเต็มประดาจนเบื่อพอแล้ว ความเลวร้ายของกิเลสเป็นอย่างไร และความเลิศประเสริฐของธรรมเป็นอย่างไรในใจดวงเดียวนั้นแหละ เมื่อธรรมเข้าแทนที่แล้ว คราวนี้เป็นธรรมสมบัติเป็นอัสสมบัติขึ้นมาเป็นยังงี้ที่นี้ สนธิฎฐิโก มิใช่โมฆธรรม จะแสดงขึ้นกับตัวเองนั่นแล

นี่ซิผู้ปฏิบัติ ควรจะมีใจเข้มแข็งอดทนให้มากซิ เรื่องภายนอกเพียงอาศัยไปชั่วกาลชั่วเวลาเท่านั้น ไม่เห็นมีอะไรสำคัญยิ่งกว่าการประกอบความเพียรเพื่อถอดถอนกิเลสภายในใจ ทุกกระยะให้จิตพร้อมด้วยสติปกลงจุดนี้อยู่เสมออย่าได้สั่นตัว ถ้าสั่นตัวแล้วก็เหลวไหลไปไม่รอดนะ จะว่าไม่บอกไม่เตือน นี่เคยบอกเคยเตือนเสียยิ่งกว่าเคยจนระอาใจในบางครั้ง

นี่ก็อ่อนเพลียไปเรื่อย ๆ เป็นไปตามวัยเป็นไปตามโรค คิดดูตั้งแต่ออกพรรษามาแล้วนี่ไม่ค่อยได้ประชุมอบรมหมู่เพื่อนเหมือนแต่ก่อนเลย ก็เพราะสุขภาพไม่อำนวยนี่เป็นหลักใหญ่ วันไหนคิดว่าจะประชุม พอสังเกตดูตัวเองก็ไม่สะดวกเสีย ก็ต้องงดไปๆ ซึ่งแต่ก่อนเราไม่เคยงดการประชุมขนาดนี้ ในการอบรมหมู่เพื่อนป็นี่รู้สึกว่าได้งดมาเสียนาน เรื่องการงานยุ่งเหยิงวุ่นวายก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง เราปลีกได้สิ่งเหล่านั้น แต่ปลีกไม่ได้ก็คือโรคภายในตัวเรา อยู่เฉยๆ เวลามันจะเป็นก็เป็นขึ้นมา เมื่อมีอากาศอบอ้าวบ้างอะไรบ้างมักจะกำเริบได้ง่าย เมื่อเป็นขึ้นมาก็ขาดกิจที่เราจะต้องทำ ต้องเอนไปตาม คล้อยไปตามมันโรคอันนี้ ไม่คล้อยตามก็เป็นจริง ๆ หมู่เพื่อนก็ให้เอาเทปไปฟังแทน เพราะได้เทศน์ไปมากมายก่ายกองอยู่แล้ว เครื่องเทปก็มีมาก ฟังด้วยความสนใจจดจ่อ ตั้งใจประพฤติปฏิบัติกำจัดกิเลสที่เป็นตัวภัยออกจากจิตใจ ให้ใจได้มีความสง่าผ่าเผยด้วยอรรถด้วยธรรมขึ้นโดยลำดับ

ที่พึงในโลกอันนี้จะมีอยู่จุดใดเป็นจุดที่ภูมิใจที่สุด เราจะเห็นได้ชัดเจนภายในใจของผู้ปฏิบัติที่ได้สมาธิสมบัติปัญญาสมบัติและวิมุตติสมบัตินั้นแล จะไม่ได้จากจุดใดเลย หากผู้ปฏิบัติธรรมได้ดำเนินให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยจะมาทราบกันที่จุดนี้ โลกกว้างแสนกว้างไม่มีจุดที่พอปลงจิตปลงใจลงได้ด้วยความตายใจ ไม่ต้องระแวงทุกข์มากนักน้อยจะแทรกจะโผล่ขึ้นมา มันมีจนได้ทุกแห่งหนบุคคลไป ทั้งนี้ไม่ได้ประมาทโลกแต่พูดตามความจริงของธรรม

เราเคยอยู่ในโลกมาตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งบัดนี้ ถ้าควรจะปลงใจลงได้ในจุดใดว่าเป็นความสุขความสบาย เราก็ปล่อยก็ปลงมานานแล้ว เพราะเราอยากจะทำปล่อยจะปลงใจลงสู่ความสุขความสบายกับโลกนี้มานาน แต่ส่วนมากมันไปเจอแต่สิ่งที่กลัวๆ ไม่ประสงค์นั้นแล มากกว่าจะเจอสิ่งพึงหวัง โลกสะอาดสว่างหากันยุ่งไปหมด ไม่ใช่หาจุดหมายปลายทางหาความสุขความสบายเป็นที่ปลงจิตปลงใจไม่ใช่หรือ แต่ทำไมมันปลงไม่ได้ ปลงไม่ลง เพราะมันไม่มีที่ปลงเนื่องจากหัวใจไม่พาให้ปลง หัวใจมันเป็นพื้นเป็นไฟอยู่ภายในตัวแล้วจะไปปลงที่ไหนมันก็เป็นไฟทั้งกองอยู่นั้นปลงลงได้อย่างไร ถ้าไม่ดับไฟที่ตรงนี้แล้วปลงที่ไหนก็ปลงได้ เพราะจิตปลงตัวเองเรียบร้อยแล้ว เริ่มแต่สมาธิธรรม ปลงลงได้โดยลำดับ ปัญญาธรรมจนถึงขั้นวิมุตติธรรมปลงได้หมด เรียบ สบายสุดทำก็อยู่ที่จุดนี้

เราจะไปหาปลงใจลงที่ไหนที่เป็นที่แน่ใจไว้ใจได้ นับแต่น้อยเปอร์เซ็นต์ไปจนกระทั่งถึงร้อยเปอร์เซ็นต์เต็มบริบูรณ์ ถ้าไม่ปลงลงที่นี้ไม่มีที่ปลง โลกกว้างแสนกว้างมันก็เป็นดินฟ้าอากาศไปอย่างนั้น แต่จิตใจนี้ขี้น้ำมันแผ่กระจายความทุกข์ความลำบากไปเพราะคำว่าโลกกว้างแสนกว้างนั้นแหละ แดกแขนงออกไปมากขนาดไหนพอๆ กันหรือยิ่งกว่านั้นไปอีก ถ้าไม่ปลงลงที่จิตนี้ไม่มีที่ปลง ไม่มีที่เหมาะสม ไม่มีที่ตายใจได้ไว้ใจได้ จึงพยายามหาที่ปลงให้ได้ด้วยความพากเพียรของเราเอง จะเหมาะยิ่งกว่าการหวังพึ่งใครๆ ในโลก

จงยกขึ้นเสมอพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ว่าท่านปลงที่ไหนกัน ธรรมได้ปรากฏขึ้นให้โลกกราบไหว้บูชา ก็เพราะจุดนี้เท่านั้นเป็นที่ปลง พระพุทธเจ้าฆ่ากิเลสหมดแล้วธรรมก็เต็มดวงขึ้นมาที่นี้ พระสงฆ์ก็เหมือนกัน สรรณ คัจฉามิ ให้ถึงจุดนี้ซึ่งเป็นหลักเป็นเกณฑ์ ไปที่ไหนก็มีแต่เรื่องกิเลส สรรณ คัจฉามิ อยู่ตลอดเวลาโดยไม่ต้องปลง วาจา มันหากเป็นอยู่ภายในจิตใจ มีแต่หมอบราบ สรรณ คัจฉามิ กับกิเลสอยู่ตลอดเวลา หอรรณหาธรรมมา สรรณ คัจฉามิ ที่ไหนมี ก็เหลวไหลนะซิผู้ปฏิบัติ

ธรรมของพระพุทธเจ้าค้ำได้ที่ไหน หาที่ค้ำไม่ได้ ยังเหมือนองค์ศาสดาประทับอยู่ข้างหน้าตลอดเวลา สำคัญตรงนี้นะซิ ความจริงนั้นแหละคือศาสดาแท้ ความ

จริงแห่งองค์ศาสดาแท้คือความบริสุทธิ์ อันนี้บริสุทธิ์ยังงั้นก็งั้นนั้น เรื่องภายนอก เป็นเพียงปริยาย ความบริสุทธิ์คือองค์ศาสดาแท้ ร่างกายนี้เป็นเรือนร่างต่างหากไม่ใช่ องค์ศาสดาที่แท้จริง นั่นเป็นเรือนร่างของศาสดา จึงมีการล้มหายตายจากไปเป็น ธรรมดา นิพพานที่โน่นที่นี้เป็นเรือนร่างของตถาคต เป็นเรือนร่างของพุทธะ พุทธะแท้ นิพพานที่ไหน สมมุติใดที่เข้าไปเกี่ยวข้องได้ไม่มี โลกว่าสูญก็สูญไปแบบโลก นิพพาน ไม่ได้สูญแบบโลก ไม่ได้มีอยู่แบบโลกนี้ โลกจะเข้าไปถึงได้อย่างไรเท่านั้นเอง เพราะนั้น ไม่ใช่แบบโลกที่มเงากันนี้

จงตั้งใจปฏิบัติให้เห็นจริง พุดเหมือนหลอกกันเล่นว่ะ เมื่อถึงความจริงแล้วมัน คำเดียวกันนั่นแหละ ไม่มีคำสองคำสามอะไรอีก ธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นของจริง อันเดียวกัน ลงถึงใจเต็มที่แล้วก็เหมือนกันหมด พระพุทธเจ้าก็หมั่นก็แสนก็ล้านองค์ เป็นความจริงอันเดียวกันหาความสงสัยไม่ได้ สงสัยอะไรท่าน ถ้าไม่สงสัยอันที่รู้อยู่นี้ จะ ไปสงสัยพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ที่ไหนอีก พระสงฆ์ก็เป็นกิริยาของธาตุขันธ์ ต่างหาก พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า และพระพุทธเจ้ารวมแล้วอยู่ในธรรมแห่งเดียวกัน เท่านั้นพอ ไม่ต้องหางมเงา

ก่อนหน้านี้ก็พูดแล้วว่า มองไปทางไหนมีแต่กิเลสเหยียบย่ำทำลายหัวพระหัว เณรเต็มวัดเต็มวา ไม่ว่าเฒ่าว่าแก้วว่าหนุ่มว่าอะไร ถูกกิเลสมันกัดมันกัดมันเหวี่ยงล้ม กลิ้งพลิกไปพลิกมาเหมือนหมากัดกัน มันนำโมโหนะผู้เป็นครูอาจารย์ที่ฝึกซ้อมให้อย่าง เต็มกำลังความสามารถ เมื่อมองไปที่ไรเห็นแต่กรรมฐานเคลื่อนที่เป็นกระสอบให้กิเลส ต่อยเอาเตะเอาอยู่ทุกอิริยาบถเช่นนั้น เเดินจงกรมก็กำลังอยู่กับทางจงกรม นั่งภาวนาอยู่ ก็กำลังกับที่นั่น ภาวนาทำไต่ก็กำลังอยู่กับภาวนาทำนั่น เเดินไปไหนมีแต่กิเลสเหยียบหัวกัด แหกกลิ้งกันอยู่ตลอดเวลา ทำไมจะไม่โมโห

เหมือนกับครูมวยเขาฝึกมวยศิษย์เสียจนเต็มที่ กำลังวังชาทั้งหลักวิชาทุกด้านฝึก ให้อจนหมดพุง แต่เวลาขึ้นเวทีกลับไปเป็นกระสอบให้เขาต่อยเขาเตะอยู่ปึงๆ มันจะไม่ โมโหได้ยังไงครูมวยนะ ก็เวลาสอนไม่ได้สอนให้เป็นกระสอบนี่นะ แต่กลับให้เขาตีต่อย เอาข้างเดียวไม่ตายแล้วเหอ มันก็โมโหนะชิครูมวย ก็ลูกศิษย์ขึ้นไปเป็นกระสอบให้เขา ไม่ว่าเขาจะเตะจะศอกจะเข่าอะไรก็โบนโบนโบนนี่อยู่อย่างนั้น ทำไมครูมวยที่ฝึกลูกศิษย์ ของตนเต็มฝีมือแล้ว แต่ขึ้นไปให้เขาต่อยเหมือนกระสอบนั้นจะไม่โมโหละ

อันนี้ก็เหมือนกันนะชิ เราก็สอนหมู่เพื่อน สอนเต็มที่เต็มฐานสอนเต็มเม็ดเต็ม หน่วย แต่ดูอิริยาบถไหนก็มีแต่กิเลสมันตบมันตบมันตบตบตบเวลาที่ตลอดเวลา มันอะไรกันนี้ นำโมโหจริง ๆ เพราะวิชาที่จะต่อยให้กิเลสหายท้องมันมีอยู่นี้ วิชามวยก็เหมือนกันที่จะ ต่อยให้คู่ต่อสู้มันหายก็มีอยู่ วิชาธรรมก็มี ทำไมจึงไม่มีทางต่อยกิเลสบ้าง ปล่อยให้

กิเลสต่อๆเอาๆ ยังพอมีหนังเหลืออยู่ไหม ดูมันถลอกปอกเปิกไปหมด ไม่รู้ว่าลึกลงไปก็ พลิกก็ตลบ มีแต่กิเลสต่อๆเอาฝ่ายเดียวมันน่าโมโห ก็มันเป็นอย่างนั้นจริงๆ กิเลสกับ เรามันไม่ทันมันนี่นะ

ทั้งนี้พูดเป็นข้อเปรียบเทียบให้ฟัง คือ กิเลสมันเร็ว มันแหลมคม ไม่ทันมัน ง่าย ๆ เอ้า เรียนวิชาให้เหนือมันซิทำไมจะไม่รู้มันล่ะ กิเลสตัวนี้มันเคยอยู่ในหัวใจเรามา พอแล้วนี่นะ และถูกปราบแหลกไปเพราะวิชาใดทำไมจะไม่รู้เรื่องของมัน นั่นนะซิที่ โมโหอะไรนะ พระกรรมฐานเป็นกระสอบให้มันต่อๆเอาๆ จะเอาหน้าไปไว้ที่ไหนครูอาจารย์ นะ มองไปที่ไหนองค์ใดเห็นแต่ถูกต่อๆเป็นกระสอบ มองไปที่ไหนเห็นแต่เศษ กรรมฐานเคลื่อนที่ให้กิเลสต่อๆเอาๆ ทุกช่วง มันน่าโมโหอย่างถึงใจนี่นะ

เวลากิเลสต่อๆเราก็ต่อยมาพอแล้ว เวลาเราต่อๆมันก็ไม่ลืมนะ เวลากิเลสมี อำนาจมันเอาจริงๆ แหม มันกล่อมได้ มือไม้จิตใจอ่อนเปียกไปหมด มันร้ายมนต์เป่า ไม่ถึงพริ้วต่อๆอย่างนี้หรอกนะ เพียงมันร้ายมนต์เท่านั้นเราก็กั๊กระนาวไปแล้ว มนต์ของ กิเลสมันเก่งมากขลังมากนะ พอตั้งตัวได้ร้ายมนต์ธรรมะขึ้นมา ร้ายมนต์สติธรรม วิริย ธรรมขึ้นมา ขันติธรรมขึ้นมา ต่อจากนั้นก็ร้ายปัญญาธรรมขึ้นมา เอาละที่นี่ เริ่มมีแพ้มี่ ชนะขึ้นมาบ้างพอมีแก้ใจ ได้กำลังใจขึ้นมา มันลั้มเพราะหมัดเรามีนะ คราวนี้ต่อๆมึงลั้ม คราวหลังเตะมึงลั้ม คราวหลังก็ใส่ปั้งลั้ม โอ้ มันก็ลั้มด้วยทำกุเหมือนกันอย่าว่าแต่กุลั้ม ด้วยเท้ามันเลย กุลั้มด้วยศอกมัน มันก็ลั้มด้วยศอกกุเหมือนกัน กุลั้มด้วยเข่า มันก็ลั้ม ด้วยเข่ากุเหมือนกัน

เอาไปเอามา วิชาของมันที่เคยเอากับเราลั้มมันนั้น เราก็กั๊กวิชาของเราลั้มมันและ เหนือมันอีก เหนือไปโดยลำดับ เอาละที่นี่ กิเลสตัวไหนมันจะโผล่ขึ้นมา โผล่ขึ้นมาก็ แหลก ถึงขั้นสติปัญญาอันเกรียงไกรแล้วกิเลสหมอบ กิเลสหมอบก็คืออุบายของกิเลส นั้นแล แสดงว่าเรายังไม่ทันมัน ต้องหาเวลาให้มันโผล่ขึ้นมาเสียก่อน มันหมอบจึงไม่ เห็นมัน เราก็กุ้ยเขี่ยขุดค้นหา เดียวมันก็โผล่ขึ้นมา การกุ้ยเขี่ยเป็นวิชาธรรม สติปัญญา กุ้ยเขี่ยจนกิเลสโผล่ขึ้นมาจนได้ ฟาดฟันจนแหลกๆ จนเรียบวุธภายในจิต อะไรจะมา โผล่ที่นี่ เอาจนนี่อกหรือตายไปเลย ไม่ต้องให้มันฟื้นแหละ หามลงไปแล้วตายไปเลย นั้นเรียกว่านักรบชั้นเอก ไม่ใช่เอกมีนัยน์ตาข้างเดียว

พวกเรามีแต่เอกตาเดียว มีนัยน์ตาข้างเดียวจึงถูกกิเลสต่อๆเอาๆ จนเบื่อจะ ทนดู ต้องให้เอกแบบไม่มีคู่ต่อกรซิ ถึงจะเรียกว่าเอกแท้ ความเพียรก็เอก ความทรหด อดทนก็เอก สติปัญญาก็เอก ธรรมสมบัติที่ได้ครองภายในใจก็เอก แต่ไม่หาแข่งกับใคร อยู่อย่างสบายหายห่วง เสวยผลของการต่อสู้ไม่มีวันหมดสิ้นไปตลอดอนันตกาล ฉะนั้น จงพากันตั้งใจฝึกฝนในธรรมอันเอกซึ่งรอคอยผู้มีความเพียรอยู่แล้ว

เอาละจบเสียที